

KS. ROBERT CZARNOWSKI

Uniwersytet Warszawski

ORCID 0000-0002-3909-0600

KONCEPCJA „VITA COMMUNIS” DUCHOWIEŃSTWA DIECEZJALNEGO W ŚWIELE DEBAT KONFERENCJI DEKANALNYCH W LATACH 1938-1939 NA PRZYKŁADZIE DIECEZJI CZĘSTOCHOWSKIEJ

W kontekście transformacji społeczno-religijnej odrodzonej Polski w okresie międzywojennym, jednym z kluczowych wydarzeń w historii Kościoła katolickiego było zorganizowanie pierwszego synodu plenarnego, który miał miejsce w Częstochowie w 1936 roku. Po wieloletnich przygotowaniach związanych z redakcją dekretów synodalnych, nadszedł moment ich przyjęcia i implementacji. Udzielenie papieskiej zgody oraz późniejsza promulgacja dekretów synodalnych pozwoliły na ich szerokie rozpowszechnienie wśród wiernych¹.

W kontekście koncepcji „vita communis” duchowieństwa diecezjalnego, na podstawie debat przeprowadzonych podczas konferencji

---

¹ Por. *Decretum Recognitionis et approbationis*, in *Primum Concilium Plenarium Polonicum Anno Domini MCMXXXVI Częstochoviae Habitatu Francesco S.R. E. Card. Marmaggi Summi Pontifici Pii PP. Legato Apostolico Praeside*, Częstochoviae 1938, s. 3-4; *Dekret Promulgacyjny*, w „Pierwszy Polski Synod Plenarny odbyty w Częstochowie Roku Pańskiego 1936”, Kraków 1937, s. 3-5; *Dekret Św. Kongregacji Soboru*, w „Pierwszy Polski Synod Plenarny odbyty w Częstochowie Roku Pańskiego 1936”, Poznań 1937, s. 3-4; *Primum Concilium Plenarium Polonicum. Decreta*, Posnaniae 1938; *W sprawie modlitw na intencje Synodu Plenarnego. Odezwa Episkopatu Polski*, „Kronika Diecezji Włocławskiej” 30(1936), s. 203-204.

dekanalnych w latach 1938-1939 w diecezji częstochowskiej, zorganizowano szereg spotkań w różnych dekanatach. Każde z nich charakteryzowało się obecnością wyspecjalizowanych prelegentów, których nazwiska są udokumentowane w źródłach archiwalnych. Ich rolą było zapoznanie księży biorących udział w konferencjach dekanalnych z ideą „vita communis”, co następnie prowadziło do intensywnych dyskusji na ten temat. Tematyka tych debat stanie się przedmiotem niniejszego opracowania.

ORĘDZIE EPISKOPATU POLSKI

Przed ukazaniem się dekretu promulgacyjnego (*Promulgationis Decretum*) biskupi polscy postanowili zapoznać wiernych z przesłaniem pierwszego polskiego synodu plenarnego. W tym celu dnia 1 stycznia 1938 r. wydali „Orędzie” w którym szczegółowo ustosunkowali się do tego zagadnienia. Dokument ten przedstawia na początku całą fazę przygotowawczą Synodu i jego zasadnicze przesłanie: „Przygotowanie Synodu Plenarnego było staranne, nie pomijaliśmy spraw trudnych i drażliwych. Nie uciekaliśmy się do rozważań kompromisowych. W jasnym i stanowczym wskazaniach chcieliśmy to wyrazić, co w naszym mniemaniu miało się przyczynić do wyprowadzenia dusz i życia z kryzysu religijnego, rozterki moralnej i nalotów pogańskich”².

W Orędziu biskupi wymienili tych do których w głównej mierze adresowane są ustawy synodalne. Zdaniem pasterzy Kościoła w Polsce to kapłani są pierwszymi adresatami wspomnianych uchwał: „Przed wszystkim korzystajmy ze wskazań synodalnych dla własnego uduchowienia się, od którego w wielkiej mierze zależy stopień naszej świadomości kapłańskiej, przykład naszego życia, siła gorliwości i skuteczność naszego trudu”. Synod uzupełniał w tym kontekście zasadnicze przepisy Kodeksu Prawa Kanonicznego³.

---

² *Orędzie Episkopatu Polskiego w sprawie uchwał synodu*, w: „Uchwały I Polskiego Synodu Plenarnego odbytego w Częstochowie”, Poznań 1938, s. 4.

³ Tamże, s. 9-10.

Episkopat Polski w omawianym Orędziu zwracając się do kapłanów przestrzegał przed nadmierną troską o dobra doczesne, co „odbiera pracy kapłańskiej charakter i urok apostołstwa”. Aby temu zaradzić biskupi postanowili w uchwałach synodalnych usunąć m.in. nadużycia związane z opłatami za posługi religijne. Pasterze Kościoła w Polsce zwrócili także uwagę na kwestię przygotowania intelektualnego duchowieństwa informując między innymi, że w uchwałach synodalnych znalazły się zalecenia związane z odbywaniem studiów specjalistycznych zarówno w kraju jak i za granicą. Zdaniem biskupów kapłan powinien dbać o swój rozwój intelektualny: „Dowodem kultury kapłana nie są światowa zamieszkałość ani wykwintne urządzenie mieszkania, lecz biblioteka, książki, jakie w ciągu roku zgłębił, pisma fachowe, które czyta, wzorowe kazania i przemówienia, artykuły i prace publicystyczne, które napisał”⁴.

KONFERENCJE DEKANALNE I KONCEPCJA „VITA COMMUNIS”

W procesie zapoznawania duchowieństwa z treścią dekretów synodalnych znaczącą rolę odegrały Konferencje Dekanalne, które były organizowane m.in. w diecezji częstochowskiej. Analizując ich przebieg, możemy odwołać się do dokumentacji źródłowej zachowanej w Archiwum Archidiecezjalnym w Częstochowie, co stanowi cenny materiał badawczy. Należy podkreślić, że lektura wspomnianych dokumentów pozwala na wyodrębnienie różnych tematów poruszanych w kontekście dekretów synodalnych. Odpowiada to przypuszczeniu, że polskie duchowieństwo dążyło do rzetelnego wprowadzenia w życie postanowień Synodu Plenarnego. Należy zauważyć, że niektóre z tych postanowień napotykały na poważne trudności w realizacji. Przykładem tego jest koncepcja tzw. „vita communis” duchowieństwa diecezjalnego, która była przedmiotem szczególnych dyskusji podczas obrad dekanalnych. Koncepcja „vita communis” duchowieństwa świeckiego diecezji częstochowskiej w okresie międzywojennym stanowi więc istotny temat badawczy, który przybliży nie tylko trudną sytuację polityczno-społeczną tamtego

---

⁴ Tamże, s. 11.

okresu, ale także wpływ tych uwarunkowań na duchowość i wspólne życie kapłańskie. Idea „vita communis”, wyrażająca dążenie do wspólnego przeżywania wiary i umacniania więzi między kapłanami, miała na celu stworzenie przestrzeni sprzyjającej rozwojowi duchowemu. W kontekście recepcji uchwał pierwszego polskiego synodu plenarnego, który był kamieniem milowym w tym czasie dla polskiego Kościoła katolickiego, koncepcja ta ukazuje praktyczne zastosowanie teologicznych i pastoralnych postulatów zawartych w dekretach synodalnych⁵.

Konferencje dekanalne, które odbywały się w latach 1938-1939, stanowiły forum dyskusyjne na temat implementacji tych uchwał, a ich protokoły, przechowywane w Archiwum Archidiecezjalnym w Częstochowie, stanowią cenne źródło wiedzy na temat podejmowanych działań oraz świadczą o zaangażowaniu duchowieństwa w realizację postulatów synodalnych. Zgromadzone w nich dokumenty nie tylko odzwierciedlają różnorodność tematów, które były przedmiotem obrad, ale także wskazują na rzetelność, z jaką polskie duchowieństwo podchodziło do zadań związanych z aktualizacją życia kościelnego w kontekście nauczania synodalnego⁶.

Analizując koncepcję życia wspólnotowego wśród księży diecezjalnych, na podstawie debat dekanalnych w diecezji częstochowskiej, można dostrzec jej znaczenie nie tylko dla wewnętrznej struktury Kościoła, ale także dla szerokiego kontekstu społeczno-religijnego współczesnych

---

⁵ Por. *O pierwszym polskim Synodzie planarnym. Wykład na zebranie ogólne w listopadzie 1938 r. dla KSM i KSK, w grudniu 1938 r. dla KSMM i KSMŻ*, Tarnów 1938; *Poznanie i wykonanie uchwał I-go Polskiego Synodu Plenarnego szczytnym posłannictwem polskiego katolicyzmu. Referat na akademię ku czci Chrystusa Króla*, Tarnów 1938; I Walczewski, *Treść i znaczenie uchwał I Polskiego Synodu Plenarnego*, Poznań 1938; R Wensierski, *Poznanie i wykonanie uchwał Synodu Plenarnego szczytnym posłannictwem polskiego katolicyzmu*. Wykład na temat nowego hasła programowego Akcji Katolickiej na rok 1938/39, Poznań 1938; S. Wójcik, *Zew Chrystusowy. Uchwały I Polskiego Synodu Plenarnego dla wiernych*, Tuchów 1939.

⁶ Por. S. Biskupski, *Primum Concilium Plenarium Polonicum. Anno Domini MDCCCXXXVI Czestochowiae habitum*, „Ateneum Kapłańskie” 40(1937), s. 483-490; N. Cieszyński, *Primum Concilium Plenarium*, „Roczniki Katolickie” 14(1937), s. 272-295; S. Glaser, *Znaczenie i moc obowiązująca uchwał I Polskiego Synodu Plenarnego*, „Ruch Katolicki” 8(1938), s. 396-406; W. Góralski, *Pierwszy Synod Plenarny*, „Ład” 6(1988) nr 11, s. 6.

czasów. Przykład z międzywojnia stanowi inspirację do współczesnych refleksji nad modelem kapłańskiego życia diecezjalnego.

DEKANAT RADOMSKO

Konferencja dekanalna w Radomsku była nie tylko platformą do dyskusji na temat wspólnego życia kapłańskiego, ale także wezwaniem do działania. Implementacja zaproponowanych rozwiązań synodalnych miała przynieść korzyści nie tylko dla samych księży, ale przede wszystkim dla wiernych. Poruszono na niej wiele interesujących zagadnień związanych z tzw. „vita communis”. Niestety, brak jest informacji o dokładnym terminie wydarzenia. Z tytułu i treści referatu wynika, że tematem spotkania było „Wspólne życie kapłańskie w uchwałach Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego”. Ks. Edward Banaszekiewicz, autor wystąpienia, poruszył liczne kwestie, które były już przedmiotem naszej analizy. Należy jednak zwrócić uwagę na jeden z ciekawszych fragmentów jego wypowiedzi w którym mówił on o wprowadzeniu wspólnego życia kapłańskiego w dekanacie co jego zdaniem byłoby dobrym rozwiązaniem na pojawiające się potrzeby duchowe i społeczne kapłanów. Zarówno adoracja Najświętszego Sakramentu, jak i duszpasterskie pogadanki mogą, zdaniem prelegenta, nie tylko pogłębić duchową więź wśród księży, ale również ułatwić wymianę doświadczeń oraz podejmowanie wspólnych inicjatyw duszpasterskich. Współpraca między różnymi parafiami, zwłaszcza w kontekście bliskich lokalizacji, może stać się, według ks. Banaszekiewicza, fundamentem do tworzenia silniejszej wspólnoty duchowej. Prelegent twierdził, że również wzajemne odwiedziny kapłanów, nawet w niewielkich grupach, mogą przyczynić się do lepszego zrozumienia wyzwań, przed jakimi stają ich koledzy oraz pomóc w identyfikacji wspólnych problemów, które wymagają współpracy. Warto zauważyć, że takie interakcje mogą przynieść także korzyści dla wspólnot parafialnych, poprzez organizację wspólnych wydarzeń o charakterze duszpasterskim. Mówca zaznaczył, że efektywne wdrożenie idei „vita communis” wymaga, aby zarówno duchowieństwo diecezjalne, jak i zakonne, działali w harmonii. Współpraca pomiędzy Ojcami Franciszkanami a duchowieństwem diecezjalnym

powinna się tak rozwijać, aby unikać sytuacji, które mogą prowadzić do nieporozumień. Zdaniem prelegenta kluczowym krokiem w tym kierunku powinno być organizowanie regularnych spotkań kapłańskich na których wszyscy zainteresowani mogliby ustalać priorytety duszpasterskie oraz planować wspólne działania. Oto jeden z fragmentów jego wystąpienia: „Aby zrealizować wspólne życie kapłańskie w Radomsku, wskazane byłyby wspólne adoracje Najświętszego Sakramentu, duszpasterskie pogadanki oraz zebrania towarzyskie. Biorąc pod uwagę bliskość Strzałkowa, Kietlina i Kowalowic, księży z tych miejscowości mogliby stworzyć w Radomsku wspólny ośrodek spotkań. O ile obowiązki i czas na to pozwolą, pożyteczne mogłyby być wzajemne odwiedziny kapłanów. Z doświadczenia sądzę, że w naszym dekanacie rzadko odbywają się towarzyskie spotkania, ograniczające się głównie do konferencji dekanalnej i odpustów. Pragnę również wyrazić moją życzliwość i uznanie dla Ojców Franciszkanów w Radomsku, jednak uważam, że kluczowe jest lepsze skoordynowanie ich pracy z działalnością duchowieństwa diecezjalnego. Praca klasztoru powinna być prowadzona w ściślejszej współpracy z kościołem parafialnym. W tej chwili występują nieporozumienia, które wynikają z faktu, że klasztor czasami zaburza jedność pracy parafialnego duchowieństwa”⁷.

DEKANAT GIDLE

Również referat ks. Stanisława Janiaka, wygłoszony w styczniu 1939 roku podczas konferencji dekanalnej w Gidlach, zasługuje na uwagę. Ksiądz Janiak podkreślał znaczenie aktywnego uczestnictwa wszystkich duchownych w zapoznawaniu się z uchwałami Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego. Podczas omawiania uchwał 13, 43 i 44 zwracał szczególną uwagę na ich praktyczne zastosowanie w duchu życia parafialnego⁸.

---

⁷ Archiwum Archidiecezjalne w Częstochowie, zespół Archiwum Akt Nowych (AACz, AAN), *Szkic referatu na temat: „Wspólne życie kapłańskie w uchwałach Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego”*, brak sygnatury.

⁸ AACz, AAN, *Referat wygłoszony na konferencji dekanalnej w Gidlach odbytej w styczniu 1939*, brak sygnatury.

Zwrócił również uwagę na istotne znaczenie formacji duchowej oraz pastoralnej zarówno dla wikariuszy, jak i dla proboszczów. W swojej argumentacji podkreślał, że ciągłe kształcenie i rozwój są nieodzownymi elementami skutecznej pracy w Kościele. Kładł nacisk na to, że regularne spotkania formacyjne, które powinny być stałym elementem harmonogramu pracy duszpasterskiej, nie tylko wspierają rozwój osobisty, ale także umacniają więzi w zespole⁹.

Kolejną kwestią, na którą mówca zwrócił uwagę były zasady dotyczące tzw. iura stole oraz wzajemnego dzielenia go między sobą¹⁰.

Rozważania wspomnianego prelegenta na temat uchwał Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego związanych z „vita communis” nie odbiegają zasadniczo od interpretacji przedstawionej przez jego poprzednika na konferencji w Radomsku. Aby uniknąć powtarzania wcześniej poruszonych kwestii, skoncentrujemy się jedynie na kluczowych aspektach, które zostały uwzględnione w przemówieniu ks. Janiaka z 1939 roku. W swoim wystąpieniu stwierdził on między innymi: „Nie uważam za słuszne zamykanie księdza wikariusza w izolacji oraz ustawiczne nadzorowanie jego działań. Czułby się źle, gdyby miał poczucie, że proboszcz go śledzi”¹¹.

W cytowanym wystąpieniu prelegent zwrócił uwagę na istotne aspekty relacji pomiędzy wikariuszem a proboszczem, które miały fundamentalne znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania wspólnoty parafialnej. Zauważał, że relacje te powinny opierać się na wzajemnym zaufaniu i poszanowaniu, co jest kluczowe dla utrzymania zdrowej atmosfery w parafii¹².

W kontekście „vita communis”, mówca zwraca uwagę na wspólne życie i wzajemne wsparcie wikariusza i proboszcza. Codzienne interakcje na poziomie duchowym powinny utwierdzać obie strony w poczuciu wspólnoty, a tym samym pomóc w lepszym pełnieniu swoich zadań. Ks. Stanisław Janiak podkreślał potrzebę stworzenia atmosfery

---

⁹ Tamże.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże.

¹² Tamże.

wzajemnego wsparcia, zaufania i otwartości w relacjach między wikariuszem a proboszczem. Tylko przy odpowiedniej współpracy i zrozumieniu można osiągnąć efektywność w realizacji zadań duszpasterskich, co przekłada się na dobro całej wspólnoty parafialnej. Wspólna praca, współdzielenie obowiązków oraz otwarta komunikacja są kluczowymi elementami, które powinny charakteryzować relacje w każdej wspólnocie religijnej. Wspólne dążenie do celów duszpasterskich, wzajemne dzielenie się problemami i radościami mogą znacznie poprawić atmosferę w parafii¹³.

DEKANAT SOSNOWIEC

Na konferencji dekanalnej w Sosnowcu, zorganizowanej 20 stycznia 1939 roku, ks. Stanisław Grzywaka zwrócił uwagę na istotność implementacji uchwał synodalnych, które stanowią fundament dla rozwoju życia religijnego w diecezji. Odnosił się do organizowanych kursów w Częstochowie, które miały na celu podniesienie kwalifikacji duchowieństwa oraz lepsze zrozumienie zasad, które będą wdrażane w ramach synodu. Zaznaczył, że takie kursy są nie tylko okazją do pogłębienia wiedzy teologicznej, ale także do integracji księży oraz wymiany doświadczeń, co jest niezbędne w kontekście wspólnego dążenia do duchowego wzrostu wspólnoty¹⁴.

Podkreślając znaczenie tych działań, ks. Grzywaka ogłosił, że na polecenie J.E. Ks. Biskupa Ordynariusza, w każdym dekanacie będą organizowane comiesięczne konferencje dekanalne. Tematyka tych spotkań będzie obejmowała kluczowe uchwały Synodu Plenarnego, co ma na celu nie tylko ich omówienie, ale również ułatwienie ich implementacji w duszpasterstwie. Zwrócił uwagę, że regularne spotkania kapłanów w ramach konferencji dekanalnych stworzą platformę do dialogu oraz współpracy, a także przyczynią się do rozwoju lokalnych inicjatyw, które będą służyć wzmocnieniu opieki duszpasterskiej

---

¹³ Tamże.

¹⁴ AACz, AAN, *Referat wygłoszony na konferencji dekanalnej w Sosnowcu dnia 20 stycznia 1939*, brak sygnatury.

wiernych. W kontekście nadchodzących konferencji, ks. Grzywaka uważał, że każdy kapłan ma do odegrania istotną rolę w procesie wdrażania uchwał, a konstruktywne podejście całego duchowieństwa i jego aktywne uczestnictwo mogą przynieść wymierne korzyści dla całej diecezji. Podkreślając znaczenie wspólnoty, ks. Grzywaka apelował o jedność i współpracę pomiędzy duchowieństwem. Wzywał również do modlitwy oraz nieustannego podjęcia wysiłku na rzecz duchowego wzrostu, co jest niezbędne w dążeniu do realizacji wytycznych postanowień synodu¹⁵.

Podczas analizy uchwał synodalnych 13, 43 i 44, które koncentrują się na relacjach między proboszczem a wikariuszem oraz na ich wspólnym życiu („vita communis”), ks. Grzywaka zadał intrygujące pytanie: „Czy możliwe jest, aby ci kapłani, którzy nie są związani specjalnymi sługami oraz angażują się w różnorodne obowiązki duszpasterskie, mogli żyć razem? A jeśli taka forma życia jest możliwa, a być może nawet w pewnych okolicznościach niezbędna, to jak taka wspólnota mogłaby wyglądać?”¹⁶.

Odpowiedzi na te pytania rozmówca szukał w historii Kościoła, która jego zdaniem uczy, że najskuteczniejszym środkiem do utrzymania jedności i dobrych stosunków między kapłanami jest życie wspólne: „Ilekróć bowiem słabnął duch sług ołtarza, lub trudniejsze przed nimi wyłaniały się zadania, tylekróć życie wspólne szczęśliwie wpływało na odrodzenie się ich ducha kapłańskiego, dostarczało im potrzebnych środków i sposobów do spełniania ich apostołskiego posłannictwa; (...) nic też dziwnego, że i nasz Episkopat Polski na synodzie Plenarnym zajął się tą sprawą i przez uchwały 13, 43 i 44 dąży do zacieśnienia jak najściślejszych stosunków między najbliższymi współpracownikami to jest kapłanami pracującymi na terenie jednej parafii”¹⁷.

W tym kontekście ks. Stanisław Grzywaka zwrócił uwagę na rolę wspólnego życia w procesie formacji duchowej kapłanów. Wspólnota staje się przestrzenią, w której kapłani mogą dzielić się swoimi

---

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Tamże.

doświadczeniami, wspierać nawzajem oraz stymulować swoje wzajemne zaangażowanie. Jak zauważa ks. Grzywaka wspólnotowe życie jako forma współpracy umożliwia kapłanom lepsze dostosowanie się do potrzeb parafian oraz wspólne podejmowanie decyzji, co może przyczynić się do bardziej efektywnego i autentycznego duszpasterstwa. Z punktu widzenia praktycznego, formy wspólnego życia mogą przybierać różne metody, w tym wspólne mieszkanie kapłanów w jednym budynku, organizowanie regularnych spotkań modlitewnych oraz wspólnych działań duszpasterskich. Tego rodzaju praktyki nie tylko zwiększają efektywność ich posługi, ale także sprzyjają budowaniu silnych więzi braterskich, co z kolei przyczynia się do większej stabilności w życiu kapłańskim. Ostatecznie, konfrontując się z pytaniem o formy życia wspólnego wśród kapłanów diecezjalnych, warto wyjść poza tradycyjne pojmowanie wspólnoty¹⁸.

Uchwały synodalne 13, 43 i 44 stają się w związku z tym nie tylko narzędziem normowania życia kapłanów, ale także impulsem do nowego myślenia o wspólnotcie jako miejscu, w którym nie tylko realizują oni swoje powołanie, ale także odkrywają głębszy sens swojej misji. W obliczu współczesnych wyzwań, jakie stawia przed Kościołem zmieniająca się rzeczywistość, znaczenie relacji interpersonalnych oraz wspólne życie kapłanów może okazać się kluczowe dla umocnienia ich zaangażowania duszpasterskiego¹⁹.

Podczas analizy kolejnych uchwał synodalnych prelegent skupił się na sytuacji mieszkaniowej wikariusza parafialnego, którą reguluje dekret 43§2 stwierdzając, że ma on prawo do bezpłatnego zamieszkania na plebanii lub wikariacie wraz z niezbędnym umeblowaniem. Komentując tę dyrektywę ks. Stanisław Grzywaka zauważył, że “nieraz przychodzi wikariusz wprost z Seminarium, bardzo często już zadłużony, a tu czeka go nowe zadłużenie na kupno najniezbędniejszego umeblowania, a w dodatku ile ma później kłopotów i kosztów z nabytymi meblami przy przenosinach nieraz z jednego końca diecezji na drugi”²⁰.

---

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże.

W analizie dekretu 44, ks. Stanisław Grzywaka zauważył, że aby praca duszpasterska w parafii przynosiła większe rezultaty, proboszcz powinien organizować specjalne konferencje, na które zapraszałyby wszystkich kapłanów pracujących w parafii, zarówno duchownych diecezjalnych, jak i zakonnych. Tego rodzaju inicjatywy sprzyjałyby lepszemu porozumieniu w kwestiach duszpasterskich. Z kolei celem tych spotkań byłyby wspólny obiad u proboszcza²¹.

Wspólne posiłki stanowią doskonałą okazję do budowania relacji między kapłanami, a także służą jako przestrzeń do wymiany doświadczeń oraz refleksji nad aktywnością duszpasterską. Przy wspólnym stole, uczestnicy mogą dzielić się swoimi spostrzeżeniami na temat aktualnych wyzwań duszpasterskich, co przyczynia się do tworzenia strategii bardziej dostosowanych do potrzeb wspólnoty parafialnej. Księża, prezentując różnorodne perspektywy wynikające z ich unikalnych doświadczeń, mogą zyskać nową wiedzę oraz umiejętności, które wzbogacą ich działalność duszpasterską. Organizacja tych spotkań powinna być przemyślana, aby zapewnić wszystkim uczestnikom możliwość aktywnego udziału. Wzajemna współpraca i dzielenie się najlepszymi praktykami mogłyby prowadzić do harmonizacji działań w całej parafii, co przyniosłoby korzyści nie tylko dla kapłanów, ale przede wszystkim dla całej wspólnoty wiernych. W kontekście współpracy między kapłanami, należy podkreślić znaczenie duchowego wsparcia, jakie mogą sobie nawzajem oferować. Wspólna modlitwa, która mogłaby być częścią tych spotkań, wzmocniłaby poczucie jedności w dążeniu do wspólnego celu, jakim jest służba Kościołowi i wiernym²².

Postulaty ks. Stanisława Grzywaka, dotyczące organizacji konferencji oraz wspólnych posiłków dla kapłanów, stanowią istotny krok w kierunku wzmocnienia więzi w wspólnotcie kapłańskiej. Tego typu działania mogą przyczynić się do stworzenia bardziej zintegrowanego i wspierającego środowiska, sprzyjającego zarówno kapłanom, jak i wiernym, którzy korzystają z ich posługi²³.

---

²¹ Tamże.

²² Tamże.

²³ Tamże.

DEKANAT DĄBROWA GÓRNICZA

24 stycznia 1939 r. na konferencji dekanalnej w Dąbrowie Górniczej ks. Włodzimierz Rosso wygłosił referat na temat „De vita communis” na podstawie dekretów 13, 43 e 44 Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego. Odwołując się między innymi do Codex Iuris Canonici 1917 przytoczył kan. 134²⁴, 587§2²⁵ i 594§1²⁶ a następnie przedstawił rys historyczny powyższego zagadnienia: „Tyle bym powiedział o prawie i historii tych uchwał Synodu Plenarnego, a życie samo przez się nasze kapłańskie domaga się tego by jak najskrupulatniej wprowadzić te uchwały w czyn”. Aby ten zamiar zrealizować prelegent zachęcił swoich współbraci w kapłaństwie do przypomnienia sobie tego wszystkie co ojcowie duchowni mówili w Wyższym Seminarium na temat życia wspólnego²⁷.

Ksiądz Włodzimierz Rosso, poprzez swoje wystąpienie, nie tylko nawiązał do fundamentalnych zasad regulujących życie wspólnotowe w Kościele katolickim, ale także podkreślił wagę praktycznych zastosowań tych zasad w codziennym życiu duchownych. Wskazując na kanony prawa kanonicznego, Rosso zwrócił szczególną uwagę na znaczenie życia wspólnego dla wzrostu duchowego duchowieństwa oraz dla umacniania relacji międzyludzkich w społeczności kościelnej²⁸.

Podczas swojej prelekcji mówca odniósł się również do wydarzeń historycznych, które miały wpływ na kształtowanie się reguł życia wspólnego. Zauważył, że choć synody plenarne mają na celu wprowadzenie ujednoczonych wartości i zasad, to ich realizacja zależy w dużym stopniu od lokalnych wspólnot kapłańskich i ich zaangażowania w implementację przyjętych dekretów. Ks. Rosso przypomniał, że każda parafia

---

²⁴ Can. 134. *Consuetudo vitae communis inter clericos laudanda ac suadenda est, eaque, ubi viget, quantum fieri potest, servanda.*

²⁵ Can. 587§2: *In studiorum domo vigeat perfecta vita communis; secus studentes ad ordines promoveri nequeunt.*

²⁶ Can. 594§1: *In quavis religione vita communis accurate ab omnibus servetur etiam in iis quae ad victum, ad vestitum et ad suppellectilem pertinent.*

²⁷ AACz, AAN, „*De vita communi*” w uchwałach 13, 43 i 44 Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego, brak sygnatury.

²⁸ Tamże.

i każdy z księży są odpowiedzialni za ożywienie tych zasad, co z kolei prowadzi do umocnienia całej wspólnoty parafialnej. W kontekście postanowień Synodu, prelegent przedstawił kilka praktycznych wskazówek mających na celu budowanie silniejszych więzi między kapłanami. Zachęcił do organizacji wspólnych modlitw, rekolekcji oraz inicjatyw duszpasterskich, które pozwolą na lepsze zrozumienie i implementację uchwał synodalnych²⁹.

Zdaniem ks. Rosso dobrze zrozumiane zasady „vita communis” mogą stanowić nie tylko fundament wspólnoty kapłańskiej, ale także przyczynić się do zintensyfikowania działalności duszpasterskiej wśród wiernych³⁰.

DEKANAT ROZPRZA

Podobną tematykę uchwał synodalnych poruszono również 26 stycznia 1939 roku podczas konferencji dziekańskiej w Rozprzy. Autor referatu, powołując się na dekrety synodalne numer 13, 43 oraz 44, przedstawił propozycję związaną z koncepcją „vita communis”, która dotyczyła budowy lub wynajmu domu dla wspólnoty kapłańskiej. Miałyby on służyć jako miejsce zamieszkania nie tylko dla wikariuszy, lecz także dla księży-prefektów nauczających w szkołach³¹.

Kolejny aspekt „vita communis” zauważono w praktyce wspólnego spożywania posiłków. W referacie zasugerowano, że jeden z księży powinien pełnić rolę gospodarza, czyli prokuratora, odpowiedzialnego za zarządzanie służbą oraz kuchnią w imieniu innych kapłanów. Obowiązkiem gospodarza byłoby również regulowanie wydatków oraz przekazywanie raportów na ten temat, co umożliwiłoby podział kosztów utrzymania. W przypadku, gdy któryś z księży miałby szczególne życzenie dotyczące posiłków, należałoby, aby zgłaszał to księdzu-gospodarzowi, a nie bezpośrednio służbie. W kuchni powinna pracować

---

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże.

³¹ AACz, AAN, *Refert wygłoszony na konferencji dekanalnej w Rozprzy dnia 26 stycznia 1939: Jak należy wykonać uchwały 13, 43, 44 Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego*, brak sygnatury.

osoba odpowiedzialna i moralnie nienaganna. Z kolei do pokojów oraz do osobistej obsługi należałoby zatrudnić mężczyzn, co pozwoliłoby uniknąć plotek oraz nieporozumień³².

W kontekście omawianych zasad “vita communis” warto zwrócić uwagę na korzyści, jakie niesie za sobą takie podejście w funkcjonowaniu wspólnoty kapłańskiej. Wzmacnianie więzi oraz relacji między kapłanami poprzez wspólne zamieszkanie i posiłki przyczynia się do budowania silniejszej i bardziej zintegrowanej wspólnoty, co z kolei sprzyja efektywniejszej realizacji misji duszpasterskiej i edukacyjnej³³.

Dzięki wspólnej organizacji życia codziennego, kapłani mają możliwość lepszego poznania się, wymiany doświadczeń oraz wzajemnego wsparcia. To zacieśnienie relacji interpersonalnych jest kluczowe dla budowania atmosfery zaufania i współpracy, co jest niezbędne w pracy duszpasterskiej. Przykładowe funkcjonowanie wspólnego domu także demonstrowa wartości takie jak solidarność i odpowiedzialność za siebie nawzajem, co powinno być fundamentem życia każdego duchownego. Również, praktyka wspólnych posiłków jest ważnym elementem kształtującym duchowość oraz moralność społeczności. Wspólne biesiadowanie staje się nie tylko okazją do podzielenia się posiłkiem, ale i do dzielenia się myślami, modlitwami czy refleksjami na temat realizowanej misji. Gospodarz, pełniący rolę prokuratora, powinien być nie tylko osobą zarządzającą, ale również etycznym przewodnikiem, który potrafi inspirować innych oraz dbać o zasady współżycia społecznego. Należy również zwrócić uwagę na znaczenie starannego doboru personelu obsługi, co ma bezpośredni wpływ na atmosferę oraz prawidłowe funkcjonowanie wspólnoty. Zatrudniając mężczyzn do obsługi, kultura miejsca staje się bardziej formalna, co minimalizuje ryzyko nieporozumień. Ważne jest, aby osoby te przejawiały wysokie standardy moralne, stanowiąc wzór do naśladowania dla młodszych księży³⁴.

W dalszej części swoich rozważań na konferencji diekańskiej w Rozprzy dotyczących dekretów synodalnych 13, 43 i 44 prelegent

---

³² Tamże.

³³ Tamże.

³⁴ Tamże.

przywołał zasady „wspólnego życia duchowego”. Ze względu na ich ciekawą interpretację warto w tym miejscu przytoczyć jego słowa: „Pod tym względem powinien być ułożony porządek – o której godzinie wstawanie, wspólna medytacja, można ją odprawiać w jednym z pokoi wolnych. (...) Księża po wspólnym obiedzie powinni odwiedzić Najświętszy Sakrament a mniej więcej o godzinie 15 powinni odmówić wspólnie brewiarz (...). Wspólna modlitwa ma większą wartość w oczach Bożych. (...) Raz w tygodniu w godzinach wolnych księża powinni urządzić przynajmniej pół godziny wspólnej adoracji Najświętszego Sakramentu”. W dalszej części wywodu mówca w swoim referacie zachęca duchowieństwo do częstej spowiedzi, ukazuje, jak kapłani powinni organizować sobie “porządek” pracy duszpasterskiej: Msza św., kazania, spowiedzi, odwiedziny chorych, nabożeństwa, nauczanie religii, opiekę nad wspólnotami parafialnymi (np. Bractwa Krucjaty Eucharystycznej), opiekę nad Akcją Katolicką ecc. Nie mniej interesujący wydaje się opis współpracy pomiędzy wikariuszem a proboszczem: „Ks. Proboszcz powinien młodszym księżom pod względem duszpasterzowania dawać dyrektywę chociaż sam nie mógłby z powodu braku sił oddać się intensywnie pracy. Księża młodszy winni księdza proboszcza, zwłaszcza starszego i osłabionego wyręczać w ciężkiej pracy, natomiast ks. proboszcz winien ich w zapale pracy duszpasterskiej podtrzymywać i służyć im radą. Księża młodzi, wikariusze nie powinni bez wiedzy księdza proboszcza żadnej ważniejszej akcji do parafii wprowadzać (...). Proboszcz powinien być ojcem dla swoich młodszych konfratrów, cieszyć się ich młodością i zapałem w pracy – jednak winien nimi kierować nie tylko w pracy duszpasterskiej, ale i w życiu prywatnym. Młodszy księża wraz z proboszczem pracujący w parafii winni być jedną rodziną, mającą wspólne Boskie posłannictwo”³⁵.

Ten szczegółowy opis jak powinna wyglądać „vita communis”, sporządzony podczas konferencji dekanalnej poświęconej omawianiu uchwał pierwszego polskiego synodu plenarnego pozwala sądzić o dużym zaangażowaniu duchowieństwa we wcielanie uchwał synodalnych w życie codzienne kleru i ich właściwą interpretację. Należy stwierdzić,

---

³⁵ Tamże.

że tak poważne i szczegółowe potraktowanie zagadnienia przyniosłoby niewymierny owoc w pracy duszpasterskiej, gdyby nie fakt, że praca ta została przerwana traumatycznym wydarzeniem jakie nastąpiło 1 września 1939 r. – II wojna światowa³⁶.

ZAKOŃCZENIE

W artykule ukazano kilku kluczowym aspektów koncepcji *vita communis*, które miały duże znaczenie w czasie omawianych konferencji. Szczegółowa analiza tematów poruszanych na tych spotkaniach ujawnia, że duchowieństwo diecezji częstochowskiej aktywnie starało się dokonać recepcji uchwał synodalnych.

Pierwszym z istotnych zagadnień, które się pojawiały, były relacje interpersonalne między wikariuszami a proboszczami. Protokoły konferencji ujawniają, że te interakcje były kluczowe dla efektywności działania parafii. W wielu referatach mówcy podkreślali, iż wzajemne wsparcie, zrozumienie oraz regularna komunikacja mogą prowadzić do lepszego zarządzania parafią i wzmocnienia wspólnego wysiłku na rzecz danej parafii.

Kolejnym ważnym wątkiem była organizacja wspólnych spotkań i rekolekcji, które miały na celu nie tylko duchowe odnowienie kapłanów, ale także integrację w ramach wspólnoty. W referatach zauważano, że

---

³⁶ Por. I Grabowski, *Pierwszy Synod Plenarny Rzeczypospolitej Polskiej*, „Głos Kapłański” 12(1938), s. 5-20; W. Jezusek, *Synod plenarny a ujednostajnienie karności kościelnej*, „Miesięcznik Pasterski Płocki” 34(1939), s. 31-33; A. Pawłowski, *Pierwszy Synod Plenarny w Polsce*, „Verbum” 3(1936), s. 561-570; *Po synodzie plenarnym*, „Prąd” 31(1936), pp. 106-114; *Rzut oka na uchwały Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego*, „Miesięcznik Kościelny” 53(1938), s. 363-369; *Synod Plenarny na Jasnej Górze*, „Gazeta Kościelna” 44(1937), s. 16-18; *Synod Plenarny w Częstochowie*, „Wiadomości Archidiecezji Warszawskiej” 26(1936), s. 389-399; *Synod Plenarny*, „Głos Kapłana” 10(1936), s. 417-423; I Walczewski, *Rzut oka na uchwały Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego*, „Miesięcznik Kościelny” 53(1938), s. 363-369; S. Wyszynski, *Poznanie i wykonanie uchwał Synodu Planarnego szczytnym posłannictwem Polskiego Kościoła*, „Ateneum Kapłańskie” 42(1938), s. 282-286; I Grabowski, *Pierwszy Synod Plenarny Rzeczypospolitej Polskiej*, „Głos Kapłański” 12(1938), s. 5-20; W. Jezusek, *Synod plenarny a ujednostajnienie karności kościelnej*, „Miesięcznik Pasterski Płocki” 34(1939), s. 31-33.

takie wydarzenia stają się przestrzenią dla wymiany doświadczeń, co w konsekwencji może przyczynić się do wprowadzania innowacyjnych rozwiązań duszpasterskich oraz wzrostu jakości życia religijnego w parafiach. Uczestnicy konferencji szukali sposobów na integrację, co miało pełnić nie tylko rolę duchowego wsparcia, ale również pogłębiać rozwój własny duchowieństwa. Konferencje dekanalne w Radomsku, Gidlach, Sosnowcu, Dąbrowie Górniczej, oraz Rozpczy stanowiły ważne fora dyskusji na temat wspólnotowego życia kapłańskiego, zgodnie z uchwałami Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego. W wystąpieniach księży, takich jak ks. Edward Banaszekiewicz, ks. Stanisław Janiak oraz ks. Stanisław Grzywaka, uwidoczniły się kluczowe zagadnienia dotyczące integracji duchownych oraz budowania silnych więzi w oparciu o zasadę „vita communis”. Ks. Banaszekiewicz wskazał na korzyści płynące z organizacji wspólnych spotkań, adoracji Najświętszego Sakramentu oraz duszpasterskich pogadań, które mają na celu pogłębienie duchowej jedności w dekanacie. Z kolei ks. Janiak zwrócił uwagę na fundamentalne znaczenie relacji między wikariuszami a proboszczami, postulując potrzebę wzajemnego zaufania i otwartości w komunikacji dla skuteczności działań duszpasterskich. Ks. Grzywaka natomiast wskazywał na konieczność utworzenia wspólnoty oraz współpracy pomiędzy kapłanami.

Podczas konferencji dekanalnych w Dąbrowie Górniczej oraz w Rozpczy przedstawiono zagadnienie “vita communis” skupiając się na znaczeniu życia wspólnotowego kapłanów dla duchowego i społecznego rozwoju wspólnoty kościelnej. Ks. Włodzimierz Rosso, w swoim referacie, nawiązał do dekretów synodalnych oraz Kodeksu Prawa Kanonicznego, podkreślając konieczność praktycznej implementacji zasad wspólnego życia, które są kluczowe dla wzmocnienia relacji międzyludzkich pomiędzy duchownymi. W ich kontekście podkreślono potrzebę organizacji wspólnego zamieszkania kapłanów oraz wspólnych posiłków, co sprzyja integracji i efektywności posługi duszpasterskiej.

Referaty te przedstawiają zatem nie tylko zarys teoretyczny reguł życia wspólnego, lecz także konkretne działania i zalecenia. Równocześnie, ich analiza uzmysławia również, że ambitne plany w zakresie realizacji tych zasad mogły przynieść znaczące owoce w pracy

duszpasterskiej. Niestety wydarzenia II wojny światowej, które miały miejsce po tych konferencjach, przerwały ten proces, stawiając przed duchowieństwem nowe, niezwykle trudne wyzwania. Wydaje się, że po wielu latach możliwość powrotu do tych debat i ich analizy może teraz dostarczyć inspiracji do dalszych refleksji nad przyszłością życia wspólnotowego kleru diecezjalnego w Polsce.

Streszczenie

Artykuł omawia koncepcję „vita communis” duchowieństwa świeckiego diecezji częstochowskiej, opierając się na analizie debat przeprowadzonych podczas konferencji dekanalnych w latach 1938-1939. Konferencje dekanalne w Radomsku, Gidlach, Sosnowcu, Dąbrowie Górniczej, oraz Rozprzy stanowiły ważne fora dyskusji na temat wspólnotowego życia kapłańskiego na bazie uchwał pierwszego polskiego synodu plenarnego. Analiza dokumentacji archiwalnej ilustruje duże zaangażowanie duchowieństwa w implementację „vita communis” oraz różnorodność poruszanych tematów, podkreślających relacje między wikariuszami a proboszczami oraz ich wzajemną współpracę. Referaty, przedstawione przez wybitnych prelegentów, kładły nacisk na korzyści płynące z organizacji wspólnych spotkań kapłanów, jako kluczowych elementów dla duchowego i społecznego rozwoju wspólnot parafialnych. Obrady dekanalne wskazują na istotność życia wspólnotowego duchownych diecezjalnych. Analiza wystąpień podczas konferencji dekanalnych ujawnia kluczowe zagadnienia dotyczące integracji i współpracy duchownych. W niniejszym opracowaniu omówione zostało znaczenie tych zagadnień w kontekście duchowego i społecznego rozwoju wspólnoty parafialnej. Wartością dodaną artykułu jest wyczerpujący opis realizacji recepcji statutów pierwszego polskiego synodu plenarnego.

Słowa kluczowe: Konferencje dekanalne, synod plenarny, „vita communis”, recepcja dekretów, orędzie Episkopatu Polski, wspólnota kapłańska

BIBLIOGRAFIA

Źródła

Archiwum Archidiecezjalne w Częstochowie

Zespół: Archiwum Akt Nowych

„*De vita communis*” w uchwałach 13, 43 e 44 Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego, brak sygnatury.

- Jak należy wykonać uchwały 13, 43, 44 Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego*, brak sygnatury.
- Odpis protokołu konferencji dekanalnej odbytej dnia 21 kwietnia 1938 w Gidlach*, brak sygnatury.
- Odpis protokołu z II Konferencji poświęconej omawianiem uchwał Synodu Plenarnego z dnia 27 kwietnia 1938*, brak sygnatury.
- Protokół z zebrania Dekanatu Dąbrowskiego z dnia 5 maja 1938*, brak sygnatury.
- Referat wygłoszony na konferencji dekanalnej w Gidlach odbytej w styczniu 1939*, brak sygnatury.
- Referat wygłoszony na konferencji dekanalnej w Sosnowcu dnia 20 stycznia 1939*, brak sygnatury.
- Referat wygłoszony na konferencji dekanalnej w Rozprzy dnia 26 stycznia 1939: Jak należy wykonać uchwały 13, 43, 44 Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego*, brak sygnatury.
- Szkic referatu na temat: „Wspólne życie kapłańskie w uchwałach Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego”*, brak sygnatury.

Źródła drukowane

Akty normatywne

Codex Iuris Canonici. Typis Polyglottis Vaticanis 1949.

Decretum Recognitionis et approbationis, in *Primum Concilium Plenarium Polonicum Anno Domini MCMXXXVI Częstochoviae Habitu Francesco S.R. E. Card. Marmaggi Summi Pontifici Pii PP. Legato Apostolico Praeside, Częstochoviae* 1938, s. 3-4.

Dekret Promulgacyjny, in „Pierwszy Polski Synod Plenarny odbyty w Częstochowie Roku Pańskiego 1936”, Kraków 1937, s. 3-5.

Dekret Św. Kongregacji Soboru, in „Pierwszy Polski Synod Plenarny odbyty w Częstochowie Roku Pańskiego 1936”, Poznań 1937, s. 3-4.

Primum Concilium Plenarium Polonicum. Decreta, Posnaniae 1938.

Listy pasterskie, przemówienia i orędzia biskupów

Orędzie Episkopatu Polski w sprawie uchwał Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego, w „Uchwały I Polskiego Synodu Plenarnego odbytego w Częstochowie”, Poznań 1938

W sprawie modlitw na intencję Synodu Plenarnego. Odezwa Episkopatu Polski, „Kronika Diecezji Włocławskiej” 30(1936), s. 203-204.

Dokumentacja Akcji Katolickiej

O pierwszym polskim Synodzie planarnym. Wykład na zebranie ogólne w listopadzie 1938 r. dla KSM i KSK, w grudniu 1938 r. dla KSMM i KSMŻ, Tarnów 1938

Poznanie i wykonanie uchwał I-go Polskiego Synodu Plenarnego szczytnym posłannictwem polskiego katolicyzmu. Referat na akademię ku czci Chrystusa Króla, Tarnów 1938

Walczewski I., *Treść i znaczenie uchwał I Polskiego Synodu Plenarnego*, Poznań 1938.

Wensierski R., *Poznanie i wykonanie uchwał Synodu Plenarnego szczytnym posłannictwem polskiego katolicyzmu*. Wykład na temat nowego hasła programowego Akcji Katolickiej na rok 1938/39, Poznań 1938.

Prasa

Biskupski S., *Primum Concilium Plenarium Polonicum. Anno Domini MDCCCXXXVI Czestochowiae habitum*, „Ateneum Kapłańskie” 40(1937), s. 483-490.

Cieszyński N., *Primum Concilium Plenarium*, „Roczniki Katolickie” 14(1937), s. 272-295.

Glaser S., *Znaczenie i moc obowiązująca uchwał I Polskiego Synodu Plenarnego*, „Ruch Katolicki” 8 (1938), s. 396-406.

Góralski W., *Pierwszy Synod Plenarny*, „Ład” 6(1988) nr 11, s. 6.

Grabowski I., *Pierwszy Synod Plenarny Rzeczypospolitej Polskiej*, „Głos Kapłański” 12(1938), s. 5-20.

Jezusek W., *Synod plenarny a ujednostajnienie karności kościelnej*, „Miesięcznik Pastorski Płocki” 34(1939), s. 31-33.

Pawłowski A., *Pierwszy Synod Plenarny w Polsce*, „Verbum” 3(1936), s. 561-570. *Po synodzie plenarnym*, „Prąd” 31(1936), s. 106-114.

Rzut oka na uchwały Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego, „Miesięcznik Kościelny” 53(1938), s. 363-369.

Synod Plenarny na Jasnej Górze, „Gazeta Kościelna” 44(1937), s. 16-18.

Synod Plenarny w Częstochowie, „Wiadomości Archidiecezji Warszawskiej” 26(1936), s. 389-399.

Synod Plenarny, „Głos Kapłana” 10(1936), s. 417-423.

Walczewski I., *Rzut oka na uchwały Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego*, „Miesięcznik Kościelny” 53(1938), s. 363-369.

Wyszyński S., *Poznanie i wykonanie uchwał Synodu Planarnego szczytnym posłannictwem Polskiego Katolicyzmu*, „Ateneum Kapłańskie” 42(1938), s. 282-286.

Opracowania

Jędrzejewski K., *Posłannictwo katolickiej Polski*, Poznań 1939.

Kałwa P., *Pierwszy Polski Synod Plenarny wraz z Orędziem Episkopatu Polski do duchowieństwa i wiernych w sprawie uchwał tegoż synodu poprzedzony rysem historycznym prowincjonalnego ustawodawstwa synodalnego w Polsce przedrozbiorowej*, Lublin 1939.

Kominek B., *Polski Synod*, Katowice 1939.

Walczewski I., *Treść i znaczenie uchwał I Polskiego Synodu Plenarnego*, Poznań 1938.

Wisłocki J., *Uposażenie Kościoła i duchowieństwa katolickiego w Polsce 1918-1939*, Poznań 1981.

Wójcik S., *Zew Chrystusowy. Uchwały I Polskiego Synodu Plenarnego dla wier-nych*, Tuchów 1939.

REV. ROBERT CZARNOWSKI

University of Warsaw

ORCID 0000-0002-3909-0600

Studia Theologica Varsaviensia

UKSW

2/2024

THE CONCEPT OF *VITA COMMUNIS* OF DIOCESAN CLERGY IN THE LIGHT OF THE DEBATES OF THE DEANERY CONFERENCES IN 1938-1939 ON THE EXAMPLE OF THE DIOCESE OF CZĘSTOCHOWA

In the context of the socio-religious transformation of reborn Poland in the interwar period, one of the key events in the history of the Catholic Church was the organisation of the first plenary synod, which took place in Częstochowa in 1936. After years of drafting the synodal decrees, the moment came for them to be adopted and implemented. The papal approval and the subsequent promulgation of the synodal decrees allowed for their wide dissemination to the faithful.¹

In the context of the concept of the *vita communis* of diocesan clergy, a number of meetings were organised in different deaneries following debates held during deanery conferences between 1938 and 1939 in the diocese of Częstochowa. Each of them was characterised by the presence of specialist speakers whose names are documented in archival sources. Their role was to familiarise the priests attending the deanery conferences with the idea of *vita communis*, which then led to intensive

---

¹ Cf. *Decretum Recognitionis et approbationis, in Primum Concilium Plenarium Polonicum Anno Domini MCMXXXVI Częstochoviae Habitum Francesco S.R. E. Card. Marmaggi Summi Pontifici Pii PP. Legato Apostolico Praeside, Częstochoviae* 1938, pp. 3-4; *Promulgation Decree*, in First Polish Plenary Synod held in Częstochowa in the Year of Our Lord 1936, Kraków 1937, pp. 3-5; *Decree of the Sacred Congregation of the Council*, in First Polish Plenary Synod held in Częstochowa in the Year of Our Lord 1936, Poznań 1937, pp. 3-4; *Primum Concilium Plenarium Polonicum. Decreta, Posnaniae* 1938; *On prayers for the intention of the Plenary Synod. Proclamation of the Bishops of Poland*, „Kronika Diecezji Włocławskiej” 30(1936), pp. 203-204.

discussions on the subject. The topics of those debates is the subject of this study.

MESSAGE OF THE POLISH BISHOPS

Before the promulgation decree (*Promulgationis Decretum*) was issued, the Polish bishops decided to acquaint the faithful with the message of the first Polish plenary synod. To this end, on 1 January 1938 they issued a 'Message' in which they addressed the issue in detail. That document first presents the entire preparatory phase of the Synod and its fundamental message: „The preparation of the Plenary Synod was careful; we did not omit difficult and sensitive matters. We did not resort to compromise considerations. In clear and firm indications we wanted to express what we believed would contribute to leading souls and lives out of religious crisis, moral dilemmas and pagan raids.”²

In the Message, the bishops listed those to whom the synodal laws are mainly addressed. According to the shepherds of the Church in Poland, it is priests who are the first addressees of the said resolutions: „Above all, let us make use of the synodal directives for our own spiritualisation, on which the degree of our priestly awareness, the example of our life, the strength of our zeal and the effectiveness of our toil depend to a great extent.” In this context, the synod was supplementing the essential provisions of the Code of Canon Law.³

In the Message, the Polish Bishops, addressing priests, warned against excessive concern for worldly goods, which ‘takes away from priestly work the character and charm of the apostolate’. To remedy this, the bishops decided in their synodal resolutions to remove abuses related to fees for religious services, among other things. The shepherds of the Church in Poland also drew attention to the issue of the intellectual preparation of the clergy, reporting that there are recommendations in the synodal resolutions relating to specialist studies both at home

---

² *Message of the Polish Bishops on the resolutions of the synod*, in „Uchwały I Polskiego Synodu Plenarnego odbytego w Częstochowie”, Poznań 1938, p. 4.

³ *Ibid.*, pp. 9-10.

and abroad. According to the bishops, priests should take care of their intellectual development: „The proof of a priest’s culture is not the worldly wealth of his home or the exquisite furnishings of his flat, but his library, the books he has studied during the year, the professional magazines he reads, the exemplary sermons and speeches he gives, the articles and journalistic works he has written.”⁴

DEANERY CONFERENCES AND THE CONCEPT OF *VITA COMMUNIS*

In the process of familiarising the clergy with the content of the synodal decrees, Deanery conferences, which were organised, for example, in the diocese of Częstochowa, played a significant role. When analysing their proceedings, we can refer to the source documentation preserved in the Archdiocesan Archives in Częstochowa, which constitutes valuable research material. It should be emphasised that when one reads the aforementioned documents, it is possible to distinguish the various topics addressed in the context of the synodal decrees. This corresponds to the assumption that the Polish clergy strived for a reliable implementation of the Plenary Synod’s resolutions. It should be noted that some of these provisions encountered serious difficulties in implementation. An example is the concept of the so-called *vita communis* of diocesan clergy, which was the subject of much discussion during the decanal sessions. The concept of the *vita communis* of the lay clergy of the diocese of Częstochowa in the interwar period is therefore an important research topic, which brings into focus not only the difficult political and social situation of that period, but also the impact of those conditions on the spirituality and common life of the priesthood. The idea of *vita communis*, expressing the desire to live the faith together and to strengthen the bonds between priests, was intended to create a space conducive to spiritual development. In the context of the reception of the resolutions of the First Polish Plenary Synod, which was a milestone for the Polish Catholic Church at the time, this

---

⁴ Ibid, p. 11.

concept shows the practical application of the theological and pastoral postulates contained in the synodal decrees.⁵

The deanery conferences held between 1938 and 1939 provided a forum for discussing the implementation of those resolutions, and their minutes, stored in the Archdiocesan Archives in Częstochowa, are a valuable source of knowledge on the activities undertaken and testify to the involvement of the clergy in the implementation of the synodal postulates. Not only do the documents collected reflect the variety of topics that were discussed, but also indicate the diligence with which the Polish clergy approached the tasks of actualising church life in the context of synodal teaching.⁶

Analysing the concept of community life among diocesan priests, on the basis of decanal debates in the Diocese of Częstochowa, one can see its relevance not only for the internal structure of the Church, but also for the broad socio-religious context of modern times. The example of the interwar period provides inspiration for contemporary reflections on the model of diocesan priestly life.

RADOMSKO DEANERY

The deanery conference in Radomsko was more than just a platform for discussion on common priestly life; it was also a call for action.

---

⁵ Cf. *O pierwszym polskim Synodzie planarnym. Wykład na zebranie ogólne w listopadzie 1938 r. dla KSM i KSK, w grudniu 1938 r. dla KSMM i KSMŻ*, Tarnów 1938; *Poznanie i wykonanie uchwał I-go Polskiego Synodu Plenarnego posłannictwem polskiego katolicyzmu. Referat na akademię ku czci Chrystusa Króla*, Tarnów 1938; I Walczewski, *Treść i znaczenie uchwał I Polskiego Synodu Plenarnego*, Poznań 1938; R Wensierski, *Poznanie i wykonanie uchwał Synodu Plenarnego szczytnym posłannictwem polskiego katolicyzmu*. Wykład na temat nowego hasła programowego Akcji Katolickiej na rok 1938/39, Poznań 1938; S. Wójcik, *Zew Chrystusowy. Uchwały I Polskiego Synodu Plenarnego dla wiernych*, Tuchów 1939.

⁶ Cf. S. Biskupski, *Primum Concilium Plenarium Polonicum. Anno Domini MDCCCXXXVI Czestochowiae habitum*, „Ateneum Kapłańskie” 40(1937), pp. 483-490; N. Cieszyński, *Primum Concilium Plenarium*, „Roczniki Katolickie” 14(1937), pp. 272-295; S. Glaser, *Znaczenie i moc obowiązująca uchwał I Polskiego Synodu Plenarnego*, „Ruch Katolicki” 8(1938), pp. 396-406; W. Góralski, *Pierwszy Synod Plenarny*, „Ład” 6(1988) no. 11, p. 6.

The implementation of the proposed synodal solutions was to benefit not only the priests themselves, but above all the faithful. It addressed many interesting issues related to the so-called *vita communis*. Unfortunately, there is no information about the exact date of the event. The title and content of the paper alike indicate that the topic of the meeting was ‘Priestly life together in the resolutions of the First Polish Plenary Synod’. Rev. Edward Banaszekiewicz, the author of the speech, touched on numerous issues that have already been the object of our analysis. However, attention should be drawn to one of the most interesting passages of his speech in which he spoke about the introduction of a common priestly life in the deanery which, in his opinion, would be a good solution to the emerging spiritual and social needs of priests. Both adoration of the Blessed Sacrament and pastoral talks could, according to the speaker, not only deepen the spiritual bond among priests, but also facilitate the exchange of experiences and joint pastoral initiatives. Cooperation between different parishes, especially in the context of close locations, can become the foundation for creating a stronger clergy community, said Rev Banaszekiewicz. The speaker argued that peer visits between priests, even in small groups, can also contribute to a better understanding of the challenges faced by their colleagues and help to identify common problems that require cooperation. It is worth noting that parish communities can also benefit from such interactions by organising joint events of a pastoral nature. The speaker pointed out that effective implementation of the idea of *vita communis* requires both diocesan and religious clergy to act in harmony. Cooperation between the Franciscan Fathers and the diocesan clergy should develop in such a way as to avoid situations that could lead to misunderstandings. According to the speaker, a key step in that direction should be the organisation of regular priestly meetings at which all concerned could set pastoral priorities and plan joint activities. Here is one extract from his speech: „In order to realise a common priestly life in Radomsk, common adoration of the Blessed Sacrament, pastoral talks and social gatherings would be advisable. Given the proximity of Strzałków, Kietlin and Kowalowice, priests from these towns could create a common meeting centre in Radomsko. As long as duties and time allow, it could be useful

for priests to visit each other. As far as my experience is concerned, I feel that social gatherings are rarely held in our deanery, limited mainly to the deanery conference and indulgences. I would also like to express my kindness and appreciation to the Franciscan Fathers in Radomsko, but I believe that it is crucial to coordinate their work better with that of the diocesan clergy. The work of the monastery should be carried out in close cooperation with the parish church. At the moment there are misunderstandings which arise from the fact that the monastery sometimes disrupts the unity of the work of the parish clergy.”⁷

GIDLE DEANERY

Rev. Stanislaw Janiak’s speech, delivered in January 1939 during a deanery conference in Gidle, should also be noted. Rev. Janiak stressed the importance of the active participation of all the clergy in familiarising themselves with the resolutions of the First Polish Plenary Synod. When discussing resolutions 13, 43 and 44, he paid particular attention to their practical application in the spirit of parish life.⁸

He also drew attention to the vital importance of spiritual and pastoral formation for both curates and pastors. In his argument, he stressed that ongoing training and development are indispensable elements for effective work in the Church. He emphasised that regular formation meetings, which should be a regular part of the pastoral schedule, not only promote personal development but also strengthen the bonds within the team.⁹

Another issue highlighted by the speaker was the rules concerning the so-called *iura stolae* and the mutual sharing thereof.¹⁰

---

⁷ Archdiocesan Archive in Częstochowa, Archive of New Files (AACz, AAN), *Draft paper on: „Common Priestly Life in the Resolutions of the First Polish Plenary Synod”*, no ref.

⁸ AACz, AAN, *Paper delivered at a deanery conference in Gidlach held in January 1939*, no signature.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

The reflections of the aforementioned speaker on the resolutions of the First Polish Plenary Synod related to *vita communis* do not differ fundamentally from the interpretation presented by his predecessor at the Radomsk conference. In order to avoid repetition of issues previously raised, we will only focus on the key aspects that were included in Rev. Janiak's 1939 address. In his speech he stated, among other things: „I do not consider it right to lock the vicar in isolation and to supervise his activities constantly. He would feel bad if he had the feeling that the parish priest was following him”¹¹ .

In the speech cited above, the speaker drew attention to important aspects of the relationship between the vicar and the parish priest, which were fundamental to the proper functioning of the parish community. He noted that this relationship should be based on mutual trust and respect, which is crucial for maintaining a healthy atmosphere in the parish.¹²

In the context of the *vita communis*, the speaker draws attention to the common life and mutual support of the vicar and pastor. Daily interactions on a spiritual level should confirm both parties in a sense of community and thus help them to better fulfil their tasks. Rev. Stanislaw Janiak emphasised the need to create an atmosphere of mutual support, trust and openness in the relationship between vicar and parish priest. Only with proper cooperation and understanding can efficiency be achieved in the fulfilment of pastoral tasks, which translates into the good of the whole parish community. Working together, sharing responsibilities and open communication are key elements that should characterise relationships in any religious community. The common pursuit of pastoral goals, the mutual sharing of problems and joys can significantly improve the atmosphere in the parish.¹³

---

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

SOSNOWIEC DEANERY

At a deanery conference in Sosnowiec on 20 January 1939, Rev. Stanisław Grzywaka drew attention to the importance of implementing the synodal resolutions, which constitute the foundation for the development of religious life in the diocese. He referred to the training courses organised in Częstochowa, which were aimed at improving the qualifications of the clergy and a better understanding of the principles to be implemented by the synod. He pointed out that such courses were not only an opportunity to deepen theological knowledge, but also to integrate priests and exchange experiences, which was essential in the context of a common quest for the spiritual growth of the community.¹⁴

Emphasising the importance of those activities, Rev. Grzywaka announced that on the recommendation of His Eminence the Ordinary Bishop, monthly deanery conferences would be organised in each Deanery. The topics of those meetings would include the key resolutions of the Plenary Synod, with the aim not only to discuss them, but also to facilitate their implementation in pastoral ministry. He pointed out that regular meetings of priests within the framework of the deanery conferences would create a platform for dialogue and cooperation and contribute to the development of local initiatives that would serve to strengthen the pastoral care of the faithful. In the context of the upcoming conferences, Rev. Grzywaka believed that every priest had a vital role to play in the implementation of resolutions, and that a constructive approach by the entire clergy and their active participation could bring tangible benefits to the diocese as a whole. Emphasising the importance of community, Rev. Grzywaka appealed for unity and cooperation among the clergy. He also called for prayer and a sustained effort for spiritual growth, which is essential in pursuing the guidelines of the synod.¹⁵

---

¹⁴ AACz, AAN, *Referat wygłoszony na konferencji dekanalnej w Sosnowcu dnia 20 stycznia 1939*, no ref.

¹⁵ *Ibid.*

When analysing synodal resolutions 13, 43 and 44, which focus on the relationship between parish priest and vicar and their *vita communis*, Rev. Grzywaka asked an intriguing question: „Is it possible that these priests, who are not bound by special vows and who are engaged in a variety of pastoral duties, could live with each other? And if such *vita communis* is possible, and perhaps even necessary in certain circumstances, what might such a community look like?”¹⁶

The interviewee sought the answer to those questions from the history of the Church, which, in his opinion, teaches that the most effective means of maintaining unity and good relations among priests is communal life: „For whenever the spirit of the ministers of the altar weakened, or more difficult tasks emerged, so many times did common life happily influence the rebirth of their priestly spirit, and provided them with the necessary means and ways to fulfil their apostolic mission; (...) it is no wonder that our Polish Bishops’ Synod, in its Plenary Synod, has also taken up this cause and, through Resolutions 13, 43 and 44, has endeavoured to bring about the tightest possible union between the closest collaborators, i.e. the priests working in the same parish.”¹⁷

In this context, Rev. Stanislaw Grzywaka drew attention to the role of communal living in the process of spiritual formation of priests. The community becomes a space where priests can share their experiences, support each other and stimulate their mutual commitment. As Rev. Grzywaka notes, communal living as a form of cooperation enables priests to be more attuned to the needs of parishioners and make decisions together, which can contribute to a more effective and authentic pastoral ministry. From a practical point of view, forms of communal living can take a variety of methods, including priests living together in the same building, holding regular prayer meetings and joint pastoral activities. Such practices not only increase the effectiveness of their ministry, but also foster strong fraternal bonds, which in turn contribute to greater stability in priestly life. Ultimately, when confronting

---

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

the question of forms of communal life among diocesan priests, it is worth going beyond the traditional understanding of community.¹⁸

Synodal Resolutions 13, 43 and 44 thus become not only a tool for normalizing the lives of priests, but also an impetus for a new thinking about community as a place where they not only realize their vocation, but also discover a deeper sense of their mission. In the face of the contemporary challenges posed by the changing reality of the Church, the importance of interpersonal relationships and the communal life of priests may prove crucial in strengthening their pastoral commitment.¹⁹

In analysing the subsequent synodal resolutions, the speaker focused on the housing situation of the parochial vicar, which is regulated by Decree 43§2 stating that he has the right to live free of charge in the rectory or vicarage, including any necessary furnishings. Commenting on that directive, Rev. Stanislaw Grzywaka noted that ‘sometimes a vicar graduates from the seminary, very often in debt, and here he is faced with a new debt to buy the most necessary furnishings, and in addition, how much trouble and expense he later has with the purchased furniture when moving from one end of the diocese to another.’²⁰

In his analysis of Decree 44, Rev. Stanislaw Grzywaka noted that in order for pastoral work in the parish to be more successful, the pastor should organise special conferences to which he would invite all priests working in the parish, both diocesan and religious clergy. Such initiatives would foster better agreement on pastoral issues. In turn, the aim of those meetings would be to have lunch together at the parish priest’s home.²¹

Sharing meals provides an excellent opportunity to build relationships between priests and also serves as a space to share experiences and reflect on pastoral activity. At a dining table, participants can share their insights on current pastoral challenges, which contributes to the creation of strategies more tailored to the needs of the parish community. By

---

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

presenting a variety of perspectives arising from their unique experiences, priests can gain new knowledge and skills that will enrich their pastoral activities. The organisation of such meetings should be thoughtful to ensure that all participants have the opportunity to participate actively. Mutual cooperation and the sharing of best practices could lead to a harmonisation of actions throughout the parish, which would be of benefit not only to the priests, but above all to the entire community of the faithful. In the context of cooperation between priests, it is vital to emphasise the importance of the spiritual support they can offer each other. The common prayer that could be part of these meetings would strengthen the sense of unity in pursuit of the common goal of serving the Church and the faithful.²²

Rev Stanislaw Grzywaka's proposals for conferences and sharing meals by priests are an important step towards strengthening the bonds within the priestly community. This type of action can contribute to a more integrated and supportive environment, conducive to both priests and the faithful who benefit from their ministry.²³

DAŁBROWA GÓRNICZA DEANERY

On 24 January 1939, at a deanery conference in Dąbrowa Górnicza, Rev. Włodzimierz Rosso delivered a paper on *De vita communis* based on Decrees 13, 43 e 44 of the First Polish Plenary Synod. Referring, among other things, to *Codex Iuris Canonici* 1917, he cited canons 134²⁴, 587§2²⁵ and 594§1²⁶ and then presented a historical outline of the above issue: „I would say so much about the law and the history of these resolutions of the Plenary Synod, and our priestly life itself demands

---

²² Ibid

²³ Ibid.

²⁴ Can. 134. *consuetudo vitae communis inter clericos laudanda ac suadenda est, eaque, ubi viget, quantum fieri potest, servanda.*

²⁵ Can. 587§2: *In studiorum domo vigeat perfecta vita communis; secus studentes ad ordines promoveri nequeunt.*

²⁶ Can. 594§1: *In quavis religione vita communis accurate ab omnibus servetur etiam in iis quae ad victum, ad vestitum et ad suppellectilem pertinent.*

that we put these resolutions into action as scrupulously as possible". In order to realise that intention, the speaker encouraged his fellow priests to recall all that the clerical fathers had said in the Major Seminary about the common life.²⁷

In his presentation, Rev. Włodzimierz Rosso not only referred to the fundamental principles governing communal life in the Catholic Church, but also emphasised the importance of the practical applications of these principles in the everyday life of the clergy. Pointing to the canons of the Code of Canon Law, Rosso drew particular attention to the importance of communal life for the spiritual growth of the clergy and for the strengthening of interpersonal relations in the ecclesial community.²⁸

During his talk, the speaker also referred to historical events that had an impact on the formation of the rules of common life. He noted that although the plenary synods aim to introduce unified values and rules, their implementation depends to a large extent on the local priestly communities and their commitment to implementing the decrees. Rev. Rosso recalled that each parish and each priest is responsible for bringing these principles to life, which in turn leads to the strengthening of the entire parish community. In the context of the Synod's decisions, the speaker offered some practical tips to build stronger bonds among priests. He encouraged joint prayers, retreats and pastoral initiatives to better understand and implement the synodal resolutions.²⁹

According to Rev. Rosso, the principles of *vita communis*, when well understood, can not only provide the foundation of the priestly community, but also contribute to intensifying pastoral activity among the faithful.³⁰

---

²⁷ AACz, AAN, „*De vita communi*’ in Resolutions 13, 43 and 44 of the First Polish Plenary Synod, no reference.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid.

ROZPRZA DEANERY

A similar theme of synodal resolutions was also discussed on 26 January 1939 at the deanery conference in Rozprza. The author of the paper, referring to synodal decrees number 13, 43 and 44, presented a proposal related to the concept of *vita communis*, which addressed the building or renting of a house for the priestly community. It would serve as a residence not only for curates, but also for priest-prefects teaching in schools.³¹

Another aspect of *vita communis* was observed in sharing meals. The paper suggested that one of the priests should act as host, or procurator, responsible for managing the service and the kitchen on behalf of the other priests. It would also be a duty of the host to be in charge of expenses and report on them, so that maintenance costs could be shared. If any priest had a particular request for meals, it would be appropriate for him to report it to the host priest rather than directly to the ministry. A responsible and morally irreproachable person should work in the kitchen. On the other hand, male staff should be employed for the rooms and for personal service, which would prevent gossip and misunderstandings.³²

In the context of the *vita communis* principles discussed, the benefits of the approach in the functioning of the priestly community are noteworthy. Strengthening the bonds and relationships between priests by living and eating together contributes to building a stronger and more integrated community, which in turn fosters a more effective pastoral and educational mission.³³

By organising daily life together, priests can get to know each other better, exchange experiences and support each other. Such strengthening of interpersonal relationships is crucial for building an atmosphere of trust and cooperation, which is further essential for pastoral work.

---

³¹ AACz, AAN, *Refert wygłoszony na konferencji dekanalnej w Rozprzy dnia 26 stycznia 1939: Jak należy wykonać uchwały 13, 43, 44 Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego*, no ref.

³² Ibid.

³³ Ibid.

The exemplary functioning of the common house also demonstrates values such as solidarity and responsibility for each other, which should be the foundation of every clergyman's life. Also, sharing meals is an important element shaping the spirituality and morality of the community. Feasting together becomes not only an opportunity to share a meal, but also to share thoughts, prayers or reflections on the mission at hand. The host, in his role as a procurator, should not only be a steward, but also an ethical leader who can inspire others and nurture the principles of coexistence. It is also important to note the importance of careful selection of service staff, which has a direct impact on the atmosphere and proper functioning of the community. By employing men to serve, the culture of the place becomes more formal, which minimises the risk of misunderstandings. It is important that these people manifest high moral standards, acting as role models for younger priests.³⁴

Later in his reflections at the deanery conference in Rozprza on synodal decrees 13, 43 and 44, the speaker recalled the principles of „common spiritual life”. Because of their interesting interpretation, it is worth quoting his words here: „In this respect, there should be an order – the time to get up, to meditate together, which can be done in any of the free rooms. (...) Priests should visit the Blessed Sacrament after lunch together, and at about 3 p.m. they should recite the breviary together (...). Praying together is of greater value in God's eyes. (...) Once a week, during free hours, priests should arrange at least half an hour of common adoration of the Blessed Sacrament.” Later in his address, the speaker encourages the clergy to make frequent confessions and shows how priests should organise their „order” of pastoral work: Mass, sermons, confessions, visits to the sick, devotions, religious instruction, care for parish communities (e.g. Confraternities of the Eucharistic Crusade), care for Catholic Action, etc. No less interesting seems the description of the collaboration between vicar and parish priest: „The parish priest should give a kind of guideline to the younger priests in terms of pastoral work, although he himself would not be able to work

---

³⁴ Ibid.

intensively due to lack of strength. Younger priests should help the parish priest, especially the older and weaker one, in his hard work, while the parish priest should support them in their pastoral zeal and offer them advice. Young priests and curates should not introduce any major action into the parish without the knowledge of the parish priest (...). The parish priest should be a father to his younger confreres, enjoy their youth and enthusiasm in their work – but he should guide them not only in their pastoral work, but also in their private life. The younger priests and the parish priest should be one family with a common divine mission³⁵.

That detailed description of what *vita communis* should look like, drawn up during a deanery conference devoted to discussing the resolutions of the first Polish plenary synod, shows that the clergy was very much involved in incorporating the synodal resolutions into the everyday life of the clergy and interpreting them correctly. It must be said that such a serious and detailed treatment of the issue would have borne immeasurable fruit in pastoral work, were it not for the fact that that work was interrupted by the traumatic event that broke out on 1 September 1939 – World War II.³⁶

---

³⁵ Ibid.

³⁶ Cf. I Grabowski, *Pierwszy Synod Plenarny Rzeczypospolitej Polskiej*, „Głos Kapłański” 12(1938), pp. 5-20; W. Jesusek, *Synod plenarny a ujednostajnienie karności kościelnej*, „Miesięcznik Pasterski Płocki 34(1939), pp. 31-33; A. Pawłowski, *Pierwszy Synod Plenarny w Polsce*, „Verbum” 3(1936), pp. 561-570; *Po synodzie plenarnym*, „Prąd” 31(1936), pp. 106-114; *Rzut oka na uchwały Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego*, „Miesięcznik Kościelny” 53(1938), pp. 363-369; *Synod Plenarny na Jasnej Górze*, „Gazeta Kościelna” 44(1937), pp. 16-18; *Synod Plenarny w Częstochowie*, „Wiadomości Archidiecezji Warszawskiej” 26(1936), pp. 389-399; *Synod Plenarny*, „Głos Kapłana” 10(1936), pp. 417-423; I Walczewski, *Rzut oka na uchwały Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego*, „Miesięcznik Kościelny” 53(1938), pp. 363-369; S. Wyszyński, *Poznanie i wykonanie uchwał Synodu Plenarnego szczytnym posłannictwem Polskiego Kościoła*, „Ateneum Kapłańskie” 42(1938), pp. 282-286; I Grabowski, *Pierwszy Synod Plenarny Rzeczypospolitej Polskiej*, „Głos Kapłański” 12(1938), pp. 5-20; W. Jesusek, *Synod plenarny a ujednostajnienie karności kościelnej*, „Miesięcznik Pasterski Płocki” 34(1939), pp. 31-33.

CONCLUSIONS

The article reveals several key aspects of the concept of *vita communis*, which were of great importance at the aforementioned conferences. A detailed analysis of the topics discussed at those meetings reveals that the clergy of the Diocese of Częstochowa actively sought to make a reception of the synodal resolutions.

The first of the significant issues to emerge was the interpersonal relationship between vicars and parish priests. The conference minutes reveal that those interactions were crucial to the effectiveness of parish operation. In many of their papers, speakers emphasised that mutual support, understanding and regular communication would lead to better parish management and strengthen the joint effort for the parish.

Another important aspect was the organisation of joint meetings and retreats aimed not only at the spiritual renewal of priests, but also at integration within the community. It was noted in the papers that such events become a space for the exchange of experiences, which can consequently contribute to the introduction of innovative pastoral solutions and an increase in the quality of religious life in parishes. Participants at the conference were looking for ways to integrate, which would not only act as a spiritual support, but also deepen the clergy's own development. The deanery conferences in Radomsko, Gidlach, Sosnowiec, Dąbrowa Górnicza, and Rozpca were important forums for discussing community priestly life in accordance with the resolutions of the First Polish Plenary Synod. Speeches by priests such as Rev. Edward Banaszkiwicz, Rev. Stanisław Janiak and Rev. Stanisław Grzywaka highlighted key issues of clergy integration and building strong bonds based on the principle of *vita communis*. Rev. Banaszkiwicz pointed out the benefits of organising joint meetings, adoration of the Blessed Sacrament and pastoral talks to deepen spiritual unity in the deanery. Rev. Janiak, in turn, drew attention to the fundamental importance of the relationship between vicars and parish priests, postulating the need for mutual trust and openness in communication for pastoral effectiveness. Rev. Grzywaka, on the other hand, pointed to the need to foster community and cooperation between priests.

During the deanery conferences in Dąbrowa Górnicza and Rozpca, the issue of *vita communis* was presented, focusing on the importance of the communal life of priests for the spiritual and social development of the Church community. Rev. Włodzimierz Rosso, in his paper, referred to the synodal decrees and the Code of Canon Law, emphasising the necessity of practical implementation of the principles of communal life, which are crucial for strengthening interpersonal relations among the clergy. In their context, the need to organise the cohabitation of priests and share meals, which promotes integration and the effectiveness of pastoral ministry, was highlighted.

The papers therefore present not only a theoretical outline of the rules for communal life, but also actions and recommendations. At the same time, their analysis also makes it clear that the ambitious plans for the implementation of those principles could have borne significant fruit in pastoral work. Unfortunately, the events of the Second World War that followed those conferences interrupted the process, posing new and extremely difficult challenges. It seems that now, after so many years, the opportunity to return to these debates and analyse them can provide inspiration for further reflection on the future of the communal life of diocesan clergy in Poland.

BIBLIOGRAPHY

Sources

Archdiocesan Archives in Częstochowa

Team: Archive of New Files

„*De vita communis*” in Resolutions 13, 43 e 44 of the First Polish Plenary Synod, no ref.

How the resolutions 13, 43, 44 of the First Polish Plenary Synod should be implemented, no ref.

Copy of the minutes of the deanery conference held on 21 April 1938 in Gidlach, no signature.

Copy of the minutes of the Second Conference to discuss the resolutions of the Plenary Synod of 27 April 1938, no ref.

Minutes of the meeting of the Dąbrowa Deanery of 5 May 1938, no reference.

Paper delivered at a deanery conference in Gidlach held in January 1939, no signature.

Paper delivered at a deanery conference in Sosnowiec on 20 January 1939, no signature.

Paper delivered at a deanery conference in Rozprza on 26 January 1939: How the Resolutions 13, 43, 44 of the First Polish Plenary Synod should be implemented, no ref.

Draft paper on: „Priestly life together in the resolutions of the First Polish Plenary Synod”, no ref.

Printed sources

Normative acts

Codex Iuris Canonici. Typis Polyglottis Vaticanis 1949.

Decretum Recognitionis et approbationis, in *Primum Concilium Plenarium Polonicum Anno Domini MCMXXXVI Czesłochoviae Habitu Francesco S.R. E. Card. Marmaggi Summi Pontifici Pii PP. Legato Apostolico Praeside,* Czesłochoviae 1938, pp. 3-4.

Promulgatory Decree, in „First Polish Plenary Synod held in Czesłochowa in the year of our Lord 1936,” Kraków 1937, pp. 3-5.

Decree of the Sacred Congregation of the Council, in „First Polish Plenary Synod held in Czesłochowa in the year of our Lord 1936,” Poznań 1937, pp. 3-4.

Primum Concilium Plenarium Polonicum. Decreta, Posnaniae 1938.

Pastoral letters, speeches and messages of the bishops

Message of the Polish Bishops on the Resolutions of the First Polish Plenary Synod, in „Uchwały I Polskiego Synodu Plenarnego odbytego w Czesłochowie”, Poznań 1938

On prayers for the intention of the Plenary Synod. A proclamation of the Bishops of Poland, „Kronika Diecezji Włocławskiej” 30(1936), pp. 203-204.

Documentation of Catholic Action

On the first Polish Planar Synod. Lecture for the general assembly in November 1938 for KSM and KSK, in December 1938 for KSMM and KSMŻ, Tarnów 1938.

Learning about and implementing the resolutions of the First Polish Plenary Synod as the noble mission of Polish Catholicism. Paper for the celebration of Christ the King, Tarnów 1938

Walczewski I., *Treść i znaczenie uchwał I Polskiego Synodu Plenarnego,* Poznań 1938.

Wensierski R., *Poznanie i wykonanie uchwał Synodu Plenarnego szczytnym posłannictwem polskiego katolicyzmu.* Lecture on the new programme slogan of Catholic Action in 1938/39, Poznań 1938.

Press

- Biskupski S., *Primum Concilium Plenarium Polonicum. Anno Domini MDCCCXXXVI Czestochowiae habitum*, „Ateneum Kapłańskie” 40(1937), pp. 483-490.
- Cieszynski N., *Primum Concilium Plenarium*, „Rocznik Katolickie” 14(1937), pp. 272-295.
- Glaser S., *Znaczenie i moc obowiązująca uchwał I Polskiego Synodu Plenarnego*, „Ruch Katolicki” 8 (1938), pp. 396-406.
- Góralski W., *Pierwszy Synod Plenarny*, „Ład” 6(1988) no. 11, p. 6.
- Grabowski I., *Pierwszy Synod Plenarny Rzeczypospolitej Polskiej*, „Głos Kapłański” 12(1938), pp. 5-20.
- Jesusek W., *Synod plenarny a ujedjedajnienie karności kościelnej*, „Miesięcznik Pasterski Płocki” 34(1939), pp. 31-33.
- Pawłowski A., *Pierwszy Synod Plenarny w Polsce*, „Verbum” 3(1936), pp. 561-570. *Po synodzie plenarnym*, „Prąd” 31(1936), pp. 106-114.
- Rzut oka na uchwały Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego*, „Miesięcznik Kościelny” 53(1938), pp. 363-369.
- Plenary Synod at Jasna Góra*, „Gazeta Kościelna” 44(1937), pp. 16-18.
- Plenary Synod in Czestochowa*, „News of the Warsaw Archdiocese” 26(1936), pp. 389-399.
- Plenary Synod*, „Voice of the Priest” 10(1936), pp. 417-423.
- Walczewski I., *Rzut oka na uchwały Pierwszego Polskiego Synodu Plenarnego*, „Miesięcznik Kościelny” 53(1938), pp. 363-369.
- Wyszyński S., *Poznanie i wykonanie uchwał Synodu Planarnego szczytnym posłannictwem Polskiego Katolicyzmu*, „Ateneum Kapłańskie” 42(1938), pp. 282-286.

Studies

- Jędrzejewski K., *Posłannictwo katolickiej Polski*, Poznań 1939.
- Kałwa P., *Pierwszy Polski Synod Plenarny wraz z Orędziem Episkopatu Polski do duchowieństwa i wiernych w sprawie uchwał tegoż synodu poprzedzony rysem historycznym prowincjonalnego ustawodawstwa synodalnego w Polsce przedrozbiorowej*, Lublin 1939.
- Kominek B., *Polski Synod*, Katowice 1939.
- Walczewski I., *Treść i znaczenie uchwał I Polskiego Synodu Plenarnego*, Poznań 1938.
- Wisłocki J., *Uposażenie Kościoła i duchowieństwa katolickiego w Polsce 1918-1939*, Poznań 1981.
- Wójcik S., *Zew Chrystusowy. Uchwały I Polskiego Synodu Plenarnego dla wiernych*, Tuchów 1939.

Abstract

The article discusses the concept of *vita communis* of the lay clergy of the diocese of Czestochowa, based on an analysis of the debates held during the deanery conferences in 1938-1939. The deanery conferences in Radomsko, Gidlach, Sosnowiec, Dabrowa Górnicza, and Rozprza were important forums for discussing the communal life of the priesthood based on the resolutions of the first Polish plenary synod. The analysis of archival documentation illustrates great involvement of the clergy in the implementation of *vita communis* and a variety of topics covered, highlighting the relationship between vicars and parish priests and their mutual cooperation. The papers, presented by distinguished speakers, emphasised the benefits of organising joint meetings of priests as key elements for the spiritual and social development of parish communities. The deanery sessions indicate the relevance of the communal life of diocesan clergy. An analysis of the speeches at the deanery conferences reveals key issues of integration and cooperation among clergy. This paper discusses the importance of these issues in the context of the spiritual and social development of the parish community. The added value of the article is a comprehensive description of the implementation of the reception of the decrees of the first Polish plenary synod.

Keywords: Deanery conferences, plenary synod, *vita communis*, reception of decrees, Episcopal message, priestly community